

Spravedlivé reformy podle ČSSD

Politika vzdělávání

Programové teze pro veřejnou debatu

„Kvalitní vzdělání dostupné všem“

*PhDr. Marcel Chládek, MBA, Ing. Petr Pavlík, Ph.D.,
Mgr. Vlasta Bohdalová a odborný kolektiv školské komise ČSSD*

A. ÚVODEM

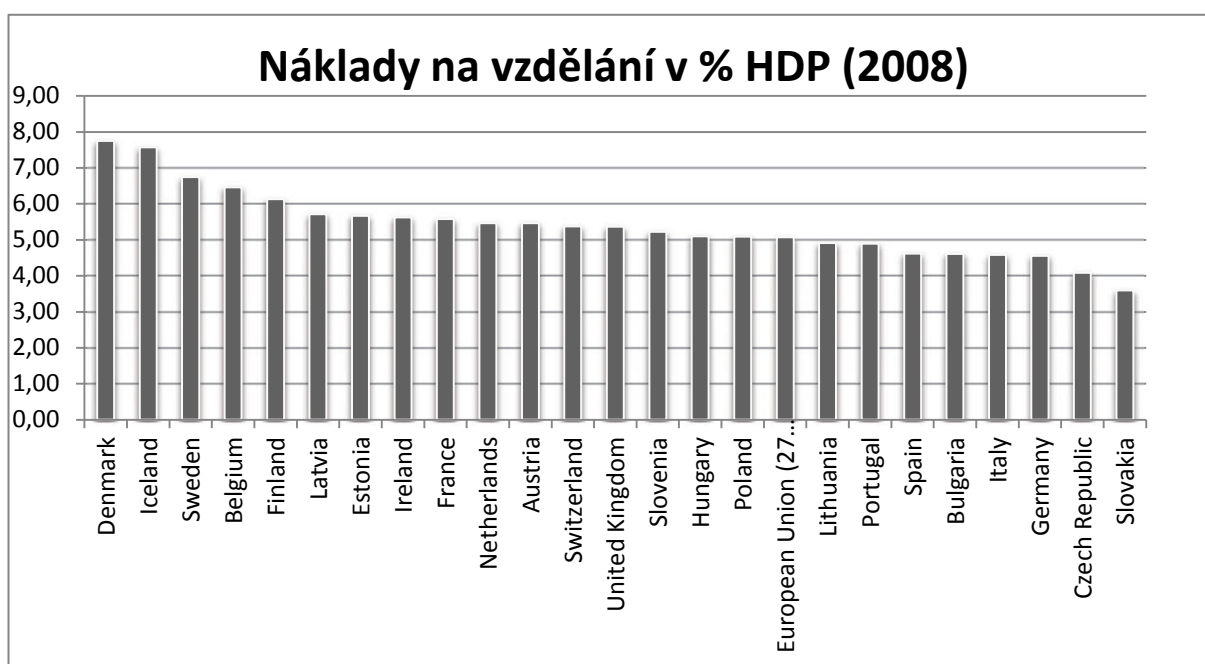
Kvalitní systém vzdělávání má mimořádný vliv na budoucnost a konkurenceschopnost celé naší země. ČSSD proto považuje zlepšení stávajícího vzdělávacího systému za svou jednoznačnou prioritu. Oblast školství byla dosud opomíjena a řešena nesystémově. Jednotlivé zásahy do vzdělávací soustavy nejsou vzájemně provázané. Takový postup způsobuje v našem školství více škody než užítku. Dalším problémem kroků současné vlády je snaha o plíživou privatizaci celého vzdělávacího systému.

ČSSD v této knize nejen upozorňuje na nejpálčivější problémy českého školství, ale zároveň přichází s vlastní alternativou jejich řešení, nad níž chce diskutovat s odbornou i širokou veřejností. Vzdělávání je pro rozvoj společnosti natolik důležité, že si nedovedeme představit zlepšení současného stavu bez široké diskuse.

Zásadní charakteristikou, kterou je nutné vzít v úvahu při řešení stavu českého školství, je provázanost celého systému. Proto není možné se zabývat izolovaně jednotlivými vzdělávacími segmenty. Stát musí garantovat jednotnou a propustnou vzdělávací soustavu, jejímž hlavním pilířem jsou veřejné školy, soustavu, která garantuje rovné šance na vzdělání bez sociálních, etnických či zdravotních bariér. Z těchto důvodů zásadně odmítáme snahu o zavádění školného na veřejných školách v jakékoliv podobě. Naprosto však souhlasíme s analýzami, které ukazují, že celý systém školství je značně podfinancovaný. Stát na vzdělávání svých obyvatel přispívá mnohem méně, než by si s ohledem na jeho celospolečenský význam zaslouhoval. Také je nutné konečně změnit způsob financování škol. Pokud budeme nadále uplatňovat princip normativního financování (tzv. na hlavu) podle počtu žáků či studentů, tak k žádné kvalitativní změně nedojde. Do systému hodnocení a financování škol je nutné začlenit prvek kvality. Bohužel návrhy současného ministra nic takového nenabízejí!

Školství ze své podstaty potřebuje řešit problémy systematicky, přičemž do přípravy dlouhodobé strategie se musí zapojit všichni relevantní hráči. Reformy se rozhodně nesmí prosazovat z pozice moci. Za základní pro zvýšení kvality vzdělávání a stability školského systému přitom považujeme Národní program vzdělávání, který stanoví cíle a základní obsah vzdělávání. Účinná spolupráce rodiny a školy je v celém vzdělávacím procesu také nezastupitelná, proto by bylo vhodné stanovit odpovědnost rodičů za výchovu a vzdělání svých dětí přímo ve školském zákoně.

Se systémem financování a kvalitou školství je spojena kvalita vyučujících, kteří čelí náročným pracovním podmínkám a jsou na ně kladeny další a další povinnosti v nepřehledném systému. Vinou opatření současné vlády je systém odměňování ve školství v naprosto dezolátním stavu. Práce pedagogů je podhodnocena, poslední nesystémové kroky tento stav nadále prohlubují a práce nepedagogických pracovníků je naprosto nedocenená. Bez kvalitního pedagoga a zázemí školy nebude ani kvalitní výuka.

Graf č. 1: Náklady na vzdělávání, EUROSTAT

Chceme rozvíjet oblast školství jako moderní flexibilní systém, který bude zajišťovat kvalitní vzdělávání od předškolního vzdělávání přes základní, střední a vysoké školství až po další vzdělávání tak, abychom dosáhli uceleného procesu celoživotního učení (terminus technicus). Pouze celoživotní učení usnadní obyvatelům pružně reagovat na měnící se trh práce.

B. ZÁKLADNÍ PRINCIPY PŘÍSTUPU ČSSD KE VZDĚLÁVÁNÍ

- **Kultivace jedince i prospěch společnosti.** Vzdělání je především hodnotou samo o sobě a jeho účelem je, že činí svět pro každého člověka srozumitelnější, bohatší a lidštější. Tím mu také umožňuje najít si lépe své místo ve společnosti, a slouží tedy společnosti jako celku – kultivace a rozvoj osobnosti jedinců přináší prokazatelně pozitivní efekty sociální, kulturní i ekonomické. Vzdělání by mělo přispívat k uplatnění na trhu práce, ale to nesmí znamenat, že školství je trhu práce podřízeno.
- **Sociální soudržnost a solidarita.** Kvalitní vzdělání co největšího počtu lidí snižuje pravděpodobnost nárůstu rozdílů v sociálním postavení občanů. Tím také klesá riziko sociálních konfliktů, jejichž řešení jinak vyžaduje nemalé prostředky.
- **Spravedlivý přístup ke vzdělání.** Zajištění rovného a spravedlivého přístupu ke vzdělávání není v rozporu s jeho kvalitou ani s efektivností vzdělávání a investic do něj. Naopak, ekonomická výkonnost a konkurenceschopnost země vznikají tam, kde je zajištěno kvalitní všeobecné vzdělání co největšího počtu lidí.
- **Rozmanitost individuálních cest ve stabilním prostředí.** Je nutné vytvářet podmínky pro uspokojování specifických potřeb každého žáka, ale ve srozumitelném a stabilním vzdělávacím systému. Podmínkou je nastavení vhodné míry deregulace ve vzdělávacím systému a zastavení další degradace školní formy vzdělávání.
- **Finanční udržitelnost a efektivnost.** Je třeba zvýšit investice do vzdělávání na úroveň průměru zemí EU a přiblížit se úrovni skandinávských zemí. Bez investic na všech stupních není možné dosáhnout vyšší kvality a všechny řeči o znalostní společnosti jsou pak jen pustou frází. Při zásazích do sítě škol musí být brány v potaz další společenské funkce škol v sídlech a musí se brát v úvahu i předpoklad nerovnoměrného geografického a demografického vývoje populace.
- **Komplexní přístup ke vzdělávací politice.** Koncept vzdělávací politiky se musí vytvářet v kontextu ostatních společenských souvislostí. Její formulace by se měla opírat o důvěryhodné zpětné informace jak z národních, tak mezinárodních srovnávacích šetření. Tato šetření mohou být užitečným nástrojem pro další analýzy, nikoli přímým návodem k opatřením.

1. PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Oblast předškolního vzdělávání je třeba brát jako základní kámen vzdělávací soustavy, který má klíčový význam při utváření osobnosti a úspěšném zařazení do společnosti. Zásadním způsobem ovlivňuje úspěšnost jedince v navazujících stupních vzdělávací soustavy a dává pevné základy pro jeho budoucí pracovní kariéru. Investice do předškolního vzdělávání jsou zároveň uznávány jako jedny z nejefektivnějších forem investic do školství a jsou jednou z neúčinnějších forem prevence sociálního vyloučení.

Předškolní vzdělávání by proto mělo být bezplatné, aby byla zachována rovnost přístupu ke vzdělávání, a poslední rok předškolního vzdělávání by měl být ze zákona povinný.

Předškolní zařízení nelze transformovat na pouhou hlídací či odkládací službu (např. prostřednictvím tzv. dětských skupin či sousedským hlídáním). Firemní školky mohou fungovat jako doplněk systému, ale základem je široká síť veřejných předškolních zařízení, kde je vzdělávání realizováno na základě kurikula pro předškolní vzdělávání.

Zřizovatelé předškolních zařízení se však trvale potýkají s nedostatkem finančních prostředků a vybudování nových či rozšíření kapacit stávajících předškolních zařízení je nad finanční možnosti většiny

měst a obcí. V současnosti navíc Česká republika trpí lokálním nedostatkem kapacit do té míry, že je zásadně ovlivněno i uplatnění mladých rodičů s dětmi na trhu práce. Proto navrhujeme zřídit **státní fond bezúročných půjček** nebo **státní investiční fond na budování a rekonstrukce vzdělávacích zařízení**, z kterých by se výstavba těchto zařízení spolufinancovala.

Důraz je třeba klást také na kvalitní přípravu vyučujících, kteří budou mít dostatečný prostor pro individuální přístup k dětem. Je nutné odbourávat bariéry, jež stojí na cestě za vzděláním dětem s postižením, a zvláštní pozornost bude nutné věnovat vzdělávání dětí z migračního prostředí a jejich začleňování do našeho vzdělávacího systému.

Otázky k diskusi:

- 1) Jakými dalšími způsoby by měl stát podporovat zřizovatele, zejména města a obce, při zajištění dostatečné kapacity ve veřejných předškolních zařízeních?
- 2) Je jeden rok povinného předškolního vzdělávání dostatečný?
- 3) Má stát podporovat firemní školky, tzv. dětské skupiny či sousedské hlídání?

2. ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Současné základní a střední školství se potýká s celou řadou problémů, opatření navrhovaná současnou vládou je však nevyřeší. Kvalita vzdělání stojí především na kvalitní výuce, která není možná bez kvalitního zázemí školy a kvalitních učitelů.

Institucionální vzdělávání v ČR se dnes nachází v chaosu a nejistotě vyvolávající obavy z budoucnosti. Trpí neprofesionálním řízením a negativními důsledky neexistence, resp. nenaplňováním zákona o státní službě a absencí životaschopného **Národního programu vzdělávání**. První je zásadní personální podmínkou pro naplňování druhého. Postupné odstátňování státní správy ve školství vede k jeho deprofesionalizaci, jeho další deregulace, decentralizace a privatizace nejsou cestou, jak zastavit propad kvality, snížit vysokou selektivitu systému a obrátit trend zvyšujících se nerovností v přístupu ke vzdělání. Současné základní a střední školství je navíc značně podfinancováno, systém odměňování je narušen. Pro pedagogy i nepedagogické pracovníky je proto značně demotivující. V poslední době se zhoršuje klima ve školách, které je také ovlivněno vztahem učitel – rodina – žák.

Domníváme se, že **základním pilířem vzdělávací soustavy na všech stupních musí být veřejné školství**. Je proto nutné stabilizovat síť škol, včetně škol s rozšířenou výukou, škol speciálních, uměleckých škol atd. – na úrovni základního i středního školství – tak, aby byla schopna reagovat na demografické výkyvy a změny ve vzdělávacích potřebách. Při této stabilizaci je třeba volit analytické nástroje, které se neřídí jen hledisky ekonomické efektivity, ale zohledňují i otázky rovného přístupu, dostupnosti, kvality života či nezaměstnanosti.

Soukromé a církevní školy mají představovat doplněk systému veřejného školství a do sítě škol mají být zařazeny za předpokladu, že splní podmínky aplikace akreditovaného vzdělávacího programu a kvalifikovaného pedagogického sboru. Zohledněna však musí být i absorpční kapacita sítě škol a soulad se vzdělávací politikou.

V této souvislosti je dnes aktuální otázka tzv. optimalizace sítě veřejných středních škol, do které jsou kraje jako jejich většinový zřizovatel nuceny z finančních důvodů. Ta musí být provedena současně s optimalizací sítě soukromých středních škol, jinak slučování a redukce zařízení ve správě krajů postrádá smysl, hrozí další privatizace středního školství a nedojde k řešení poklesu úrovně středoškolského vzdělávání. Zároveň je třeba řešit otázku sociálních dopadů na vyučující z „optimalizovaných“ škol.

Základním předpokladem spravedlivého přístupu, rovných příležitostí a co nejlepších výsledků je **vybudování kvalitního, sdíleného vzdělávání alespoň do 15. roku věku**. K tomu je potřeba odstraňovat bariéry hmotné (redukce zpoplatňování, podpora potřebným, stipendia, dopravní dostupnost atd.), ale také sociální a psychologické (např. rozhodování rodičů, kteří nejsou „informovanými spotřebiteli“ a jsou často z nižších vrstev; předsudky vůči minoritám nebo genderové stereotypy). Víceletá gymnázia musí projít redukcí, protože představují jednu z příčin snížené kvality celého systému a rostoucí segregace.

Kvalita musí být alfou a omegou na všech vzdělávacích stupních. Proto po vyhodnocení tzv. kurikulární reformy bude třeba přistoupit k její změně; kurikulární dokumenty musí být upraveny tak, aby zachovávaly určitou volnost vyučujícím, pokud jde o vyučovací metody a způsoby aplikace. Stanoví jádrové a doplňkové, rozvíjející učivo, definuje standardy a následně určí způsoby jejich kontroly. Cílové kompetence takový postup neruší, jen vyvažují cíle důrazem na učivo.

Teprve po stanovení standardů bude nastaven systém zpětné vazby, doména validity a podmínky užití nástrojů evaluace (testování, peer-review, inspekční řízení). V té souvislosti bude nutné zvážit, do jaké míry plošně zavést měření postojů žáků k předmětům, autodiagnostických dovedností učitele či motivace žáků jako podpůrných nástrojů pro rozvoj vyučujících i škol, nikoli jako nástroj pro žebříčky, mediální „ligové tabulky“ nebo pro opatření v oblasti financování škol.

V tomto ohledu by měl sloužit projekt plošného testování v pátých a devátých třídách z dílny současného ministra jako odstrašující příklad. Je proto třeba zabránit tomu, aby se žáci základních škol stali otroky podobných testů či aby se látka, která není součástí testů, začala zanedbávat, jak je typické například pro USA. Při necitlivé aplikaci se plošné testování může lehce stát z dobrého sluhu špatným pánem.

Základním znakem veřejného školství je nejen garance minimální (co nejvyšší) kvality, ale také **vysoká prostupnost v několika místech vzdělávací dráhy**. Té na jedné straně přispívá zpřesnění kurikula naznačené výše, na druhé straně to ale nestačí. Je nutné zajistit možnosti prostupnosti v průběhu vzdělávací dráhy s využitím kvalitního systému výchovného poradenství.

Začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami musí být smysluplné, tj. reflektované a podložené empirickými výzkumy. Současný pohyb „ode zdi ke zdi“ je třeba revidovat a politiku začleňování formulovat zejména podle podmínek, které jsme pro ni schopni vytvořit, včetně harmonogramu kontrolovatelného růstu v jeho aplikaci. Skutečně spravedlivé a inkluzivní školství zahrnuje zachování racionální sítě speciálních škol a vytváření podmínek (kognitivních, motivačních, identitně-tvorných) pro dosahování co nejlepších vzdělávacích výsledků u každého žáka (naplňování jeho potenciálu). Prohlubování spravedlnosti ve vzdělávacím systému je však závislé i na obnově zrušeného poradenského systému uvnitř i vně škol.

Dále je třeba **posilovat otevřenost škol** a vhodně nastavit spolupráci s kulturními a občanskými organizacemi a při vzdělávání v přiměřených typech škol spolupráci s podniky. Lépe než dosud je nutné řešit využití tzv. neformálního a informálního vzdělání a jeho vazbu na vzdělání formální. Není možné připustit, aby se z této otázky stala záležitost nákupu komodity (formálního osvědčení), což by vedlo k degradaci významu formálního vzdělávání.

Stát nese odpovědnost za **kvalitní vzdělávání učitelů na magisterské úrovni**, které vymezuje prostřednictvím standardů učitele, za jeho propojení s praxí i za vybudování systému celoživotního profesního vzdělávání učitelů a ředitelů. V rámci toho musí vyjednávat s pedagogickými fakultami o řešení nazrálých problémů: profil absolventa, místo praxí v pregraduální přípravě, institut uvádějícího učitele či podíl na celoživotním vzdělávání.

Po absolventech pedagogických fakult je dnes díky jejich profesní a jazykové výbavě na trhu práce poptávka. **Platy vyučujících proto musí být konkurenceschopné s platy v ostatních sektorech hospodářství.** Cílem by mělo být dosáhnout roku 2020 průměrného platu učitele základní (střední) školy ve výši průměrného platu vysokoškolačka. Je nutno garantovat ocenění zkušenosti v tarifní složce mzdy s motivační složkou. Motivační složky mzdy by měly být vázány především na kariérní řád, který je nutné připravit. Taková opatření stabilizují pedagogické sbory.

Kariérní růst vyučujících však musí být propojen se systémem hodnocení jejich práce, který v současnosti neexistuje. Totéž platí i pro hodnocení ředitelů škol. V tomto ohledu souhlasíme s experty OECD,

že **je nutné připravit standardy pro učitelské povolání**, které by poskytovaly náležitou zpětnou vazbu jak vyučujícím, tak ředitelům a MŠMT. Analogicky je třeba postupovat při hodnocení ředitelů.

Podpora vyučujících se však nesmí redukovat jen na lepší platové podmínky. Je třeba rozvíjet i školní poradenská centra a vnější podpůrné instituce, např. pedagogicko-psychologické poradny, které vyučujícím odebírají část stále narůstající agendy (nekázeň, děti s postižením), a tím jim umožňují soustředit se na to, co umí nejlépe – na výuku.

Klíčová je otázka financování školských zařízení. Dosavadní systém financování tzv. na hlavu, na počet žáků, je nedostačující. **Je nutné najít způsob, jak do systému financování zařadit prvek kvality.** Přitom trváme na zachování financování péče o nemovitosti a infrastrukturu na krajské a místní úrovni. Platy učitelů a financování vybraných činností a zařízení souvisejících přímo s výukou (pomůcky, ICT) by měly být centrálním úkolem. Nový systém financování nesmí vést k rozsáhlému zániku venkovských škol a musí obsahovat přechodná období, aby se na něj mohli zřizovatelé adaptovat.

Nový návrh ministerstva školství na financování regionálního školství je v praxi naprosto nepoužitelný a pro rozvoj českého školství velmi nebezpečný a nekoncepční, jeho spuštění by znamenalo riziko pro celé regionální školství v naší zemi.

Mezi hlavní negativní dopady tohoto návrhu patří:

- **likvidace sítě ZŠ,**
- **vyliďnění venkova,**
- **zmaření investic do školských budov,**
- **nebezpečí vracení peněz z EU u škol, které již prostředky čerpají,**
- **zvýšení výdajů rodinných rozpočtů s dětmi a zvýšení rizika při vzdálených cestách do škol.**

ČSSD je přesvědčena, že v oblasti regionálního školství a jeho reformě je potřeba postupovat koncepčně a v úzké koordinaci s regiony a kraji. Řešení ČSSD v této oblasti proto obsahuje tyto priority:

- nechceme použít stejný přístup u základního i středního školství,
- nutnost respektovat specifika regionů a krajů,
- ve způsobu financování se musí odrazit hodnocení kvality škol (to musí zahrnovat i oblast mimoškolní činnosti, individuální přístup k žákům, kvalitu výuky, klima ve škole apod.),
- dostupnost sítě kvalitních základních škol pro občany,
- u středních škol klademe důraz na kvalitu a uplatnění absolventů v životě a v praxi.

Střednímu školství způsobila v poslední době značné potíže zejména tzv. státní maturita. Původní nosná myšlenka výrazně utrpěla nezdařenou realizací. Je třeba důsledná revize prvního cyklu, který trpěl především nepřípravou celé státní maturity. Podle našeho názoru se musí celý proces zjednodušit, zlevnit a maturitní otázky musí projít odbornou oponenturou. Maturitní otázky musí být zaměřeny na středoškolské učivo, což v prvním cyklu vždy neplatilo. Zároveň je třeba znovu otevřít otázku úrovně maturitní zkoušky, protože první úroveň se ukázala jako příliš lehká a druhá úroveň byla pro řadu odborných škol příliš vysoká. Zde vyvstává otázka, zda zachovat dvě úrovně a zda má být stejná zkouška pro gymnázia a odborné školy.

Především je však nutné věnovat pozornost vážnějším problémům středního školství. V poslední době například probíhá vážná diskuse na téma, do jaké míry má být tento stupeň zaměřen na přípravu na budoucí povolání. Zde je klíčová otázka: Jaký má být poměr všeobecného a odborného vzdělání? Přitom

je však třeba respektovat skutečnost, že maturitní vzdělání bude stále více předurčeno jako příprava k navazujícímu vysokoškolskému vzdělání.

Specifické postavení v rámci středního vzdělávání má učňovské školství. Po jeho revitalizaci a užší spolupráci se zaměstnavateli dnes volá kdekdo, ale v rozporu s těmito deklamacemi byla v uplynulých dvaceti letech postupně odstraněna většina systémových prvků, které toto provázání umožňovaly. Například v zásadě funkční systém podnikového učňovského školství byl s privatizací většiny klíčových podniků demontován se všemi negativními důsledky. Je proto nutné hledat novou pozici učňovských škol v systému. Budeme prosazovat organizační a legislativní opatření, která umožní **větší sepětí s klíčovými zaměstnavateli a odbory**. Sociální partneři by se také měli více podílet na plánování kapacit, počtů a rozhodování o financování odborného školství. Více praktické výuky by mělo probíhat u zaměstnavatelů samotných s využitím soudobých technologií. Učňovská zařízení se musí vyrovnat s většími požadavky na rekvalifikace podle potřeb trhu práce. Měla by se z nich postupně stávat centra celoživotního vzdělávání, orientovaná na žáky všech věkových kategorií.

Otázky k diskusi:

- 4) Nakolik podrobné má být zpracování Rámcových vzdělávacích programů, podle kterých se řídí rozsah a načasování výuky na jednotlivých školách?
- 5) Jaký má být poměr všeobecného a odborného vzdělávání na odborných školách a učilištích?
- 6) Do jaké míry mají být soukromé střední školy financovány ze státního rozpočtu?

3. VYŠŠÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Vyšší odborné školy mají ve vzdělávací soustavě své místo za předpokladu systémového zapojení do sítě škol. VOŠ se však zastavily někde uprostřed cesty. Kde to půjde, je proto nutné integrovat VOŠ do systému vysokého školství na bakalářském stupni, ve většině případů však je spíše na místě zvážit vytvoření plnohodnotného druhého stupně středoškolského vzdělávání při zachování prostupnosti vzdělávacího systému.

4. VYSOKOŠKOLSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Také vysoké školství potřebuje změny. Ty však musí respektovat princip autonomie a akademické samosprávy vysokých škol a jejich odpovědnosti za vlastní rozvoj. Zároveň je třeba mít na zřeteli, že současné problémy vysokých škol vesměs přímo nesouvisí s fungováním jednotlivých škol, ale vyplývají ze selhání na úrovni systému.

ČSSD proto navrhuje provést zásadní reformu financování vysokých škol s důrazem na kvalitu jejich vzdělávacích a tvůrčích činností jako základního kritéria pro stanovení výše poskytnutých veřejných finančních prostředků. Rovněž souhlasíme s odstraněním závislosti rozpočtů veřejných vysokých škol na každoročním sestavování rozpočtu státního, která velmi omezuje strategický rozvoj škol. Proto podporujeme zavedení tzv. kontraktového financování, ovšem s všeobecně platnými a transparentními pravidly.

Základním problémem je však dlouhodobé podfinancování sektoru. **Je nutné posílit institucionální prostředky na vzdělávací i tvůrčí činnost** na vysokých školách na úroveň zemí EU a zvýšit zodpovědnost vedení univerzit, popř. vysokých škol, za kvalitu a prosperitu vysoké školy současně se zachováním širokých akademických svobod.

ČSSD však odmítá zavedení školného na veřejných vysokých školách v jakékoliv podobě, neboť v žádném případě neřeší podfinancování vysokého školství ani by nevedlo ke zvýšení kvality vysoko-

školského vzdělávání či motivace studujících ke studiu. Neexistují žádné studie, které by dokazovaly validitu těchto představ podporovatelů školního. Školné by přineslo pouze zvýšení sociální bariéry pro studující z nízké a středně příjmových skupin a pro ženy, snížení výdajů státu na veřejné vysoké školství a další privatizaci vysokoškolského vzdělávání.

Ne všechny vysoké školy poskytují kvalitní vzdělání a jejich počet dnes neodpovídá velikosti země, jako je Česká republika. Akreditační komise však nemůže při svém současném finančním a personálním stavu provádět efektivní kontrolu naplňování podmínek akreditace vysokou školou. Proto je nutné **posílit pravomoci akreditační komise a vytvořit podmínky pro plnění jejího poslání**. Její nezávislost v rozhodování musí být samozřejmostí! Ideálně však nefunguje ani systém akreditací a je otázkou široké diskuse, jak jej změnit. Nabízí se přitom cesta institucionálních akreditací, které ČSSD neodmítá.

Dále je na místě posílit kvalitu a univerzálnost bakalářských studijních programů a sjednotit délku bakalářských studijních programů na jednotlivých oborech tak, aby vedle přípravy na navazující magisterské studium poskytly absolventům i potřebnou kvalifikaci pro výkon povolání. Zároveň je však nutné **nabídnout absolventům bakalářského studia adekvátní uplatnění v praxi**. Stát by zde měl jít příkladem a zakotvit jejich důstojné postavení v kariérních pravidlech i platových tabulkách státních institucí a firem, ve kterých má stát vliv.

Žádoucí je i posílení obousměrné mobility studentů i učitelů vysokých škol, vytváření společných studijních programů domácích a zahraničních vysokých škol, ale i vytvoření podmínek pro budování center excelence a špičkových pracovišť na základě úzké spolupráce průmyslu a vysokých škol domácích i zahraničních. Nedílnou součástí zajištění vysoké úrovně českých vysokých škol v porovnání se zahraničními vysokými školami bude pravidelné (3–5 let) interní a externí (za účasti zahraničních odborníků) hodnocení výsledků vzdělávací a tvůrčí činnosti.

Je třeba dále prohloubit a zintenzivnit spolupráci vysokých škol s Akademií věd České republiky (AV ČR), a to nejen v rámci společných výzkumných pracovišť, projektů a center, ale i v rámci vzdělávací činnosti, stejně jako podporu a posílení aplikovaného výzkumu na veřejných vysokých školách mimo jiné i efektivními materiálními stimuly současně s výraznější podporou přímé spolupráce akademických pracovišť (ústavů AV ČR a veřejných vysokých škol) s průmyslovými podniky (tzv. smluvní výzkum) pomocí vhodných změn v daňové politice.

Otázky k diskusi:

- 7) Je vhodné rozdělení vysokých škol na výzkumné, vzdělávací a odborné?
- 8) Má akreditační komise zajišťovat i hodnocení kvality vysokých škol, nebo má tuto funkci převzít jiný nezávislý orgán státní správy?
- 9) Je dobré ponechat současný systém udělování titulů profesor a docent?

5. DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání po opuštění páteří školské soustavy prožívá od počátku nového století bouřlivý rozvoj. Je to dáno změnou úlohy školského systému, který se stále více věnuje obecnější přípravě a flexibilitě, zatímco zaškolení na výkon konkrétních pozic se stále více posouvá do dalšího vzdělávání. Řada firem pokládá interní vzdělávací soustavu za jeden z nejdůležitějších prvků úspěchu v konkurenčním boji. Skutečností je, že úspěšní se permanentně vzdělávají.

V oblasti dalšího vzdělávání však značně pokulháváme za vyspělými státy. Další vzdělávání není dosud dostatečně propojeno se školskou soustavou, řada jeho forem na ní pak spíše parazituje, než by ji rozvíjela a dávala další podněty. V dalším vzdělávání pro agentury externě působí např. učitelé mnoha škol a prodávají zde své schopnosti a kvalifikaci včetně praxe, kterou zaplatil jejich kmenový zaměstnavatel.

Protože mají učitelé jinak nízké platy, zaměstnavatelé to přehlíží a agentury inkasují bezpracný zisk transferu know-how. V ČR je další vzdělávání navíc formálně odděleno od školské soustavy. Školská soustava patří pod MŠMT, další vzdělávání pod MPSV, protože to se stará o trh práce. Výsledkem jsou četné duplicita a neefektivnosti.

Oblast dalšího vzdělávání by proto měla být v gesci MŠMT, které by mělo vytvořit koordinovaný systém celoživotního vzdělávání. Mělo by také **garantovat celostátní certifikační systém lektorů**, kteří se v současné době pohybují ve vzdělávání dospělých bez jakéhokoliv omezení. Součástí této certifikace by mělo být také ověření znalostí z oblasti andragogiky. Oblast dalšího vzdělávání je zároveň příležitostí pro střední a vysoké školy, které tímto způsobem mohou vyrovnat volné kapacity, jež vznikly poklesem počtu žáků a studentů.

Otázky k diskusi:

- 10) Měl by být systém celoživotního vzdělávání koordinován na úrovni státu či na úrovni krajů?
- 11) Jak zajistit větší informovanost o možnostech dalšího vzdělávání a jeho systému?

Tento dokument je otevřeným návrhem. Velmi oceníme vaše odpovědi na položené otázky i jakékoliv další komentáře. Na podzim tohoto roku dokument na základě připomínek dopracujeme do konečné podoby.

Zapojte se do veřejné debaty i vy a pošlete nám vaše podněty, návrhy a připomínky.

Vaše připomínky posílejte do 31. května 2012 na adresu (na obálku uveďte heslo „Program podle vás“):

PhDr. Oto Novotný

Politicko-analytická sekce ČSSD

Česká strana sociálně demokratická

Hybernská 7

110 00 Praha 1

Vaše poznámky a návrhy můžete zaslat také na e-mail: programpodlevas@socdem.cz.

Zapojit se do diskuse můžete také na webu www.programpodlevas.cz.